

Duurzaam verlichten: niet alleen tijdens gebruik, ook daarna

Energiezuinige verlichting valt onder wat in duurzaamheidstermen wel het 'laaghangend fruit' heet: relatief eenvoudig te realiseren, tegen relatief lage kosten en met een relatief grote impact. Maar omdat duurzaamheid ook gaat over het sluiten van kringlopen (cradle-to-cradle) én over het niet afwentelen van problemen als gevolg van ons handelen op toekomstige generaties, is het zaak ook naar het hoger hangend fruit te reiken en verlichting en armaturen verantwoord af te danken.

Nieuwe technieken die leiden tot een energiezuinig binnenklimaat zijn de laatste jaren gemeengoed in de wereld van het facilitair management. Ook verlichting – en in bredere zin het nadenken over licht, bijvoorbeeld in de vorm van daglichttoetreding – is in dit kader een belangrijk item. Inzet van (nieuwe generatie) TL-verlichting en spaarlampen leidt, afgezet tot de klassieke gloeilamp of halogeenspot, tot een substantiële besparing van CO₂ uitstoot en tot minder ongewenste warmteontwikkeling op de werkplek. En inmiddels oriënteert de voorhoede zich al op de volgende generatie werkplekverlichting, gebaseerd op LED's.

Hoe dan ook, het toepassen van (enige vorm van) energiezuinige verlichting geldt al snel als duurzaam investeren. Wat echter opvalt is dat daarbij zelden aan de orde komt dat 'duurzaamheid' een begrip is dat betrekking heeft op de gehele *product life cycle*, dat wil zeggen zowel op de productie als op het gebruik als op de fase na afdanking van verlich-

ting. Hoewel het heel begrijpelijk is dat de focus van de facilitair manager ligt op de gebruiksfase (de fase waarin de effecten van energiezuinige verlichting immers direct zichtbaar en aantoonbaar zijn), vraagt een echt duurzaam facilitair management echter ook om aandacht voor de fase die daaraan vooraf gaat (eco-design) en vooral om de aandacht voor de fase na afdanking.

Bijdrage aan duurzame strategie

TL-buizen en spaarlampen zijn weliswaar energiezuinig, maar tevens in lichte mate toxisch. Ze bevatten een minieme, maar voor een goede lichtkwaliteit onontbeerlijke hoeveelheid kwik. Per lamp vormt dit niet direct een milieuprobleem, maar de wet van de grote getallen maakt dat verantwoorde inzameling en recycling van afgedankte TL-buizen en armaturen wel degelijk bijdraagt aan een duurzame strategie. Niet in het minst omdat door recycling kostbare grondstoffen kunnen worden teruggewonnen – een onderwerp dat steeds hoger op maat-

schappelijk agenda komt.

Om dat alles in goede banen te leiden is enkele jaren geleden de Stichting LightRec Nederland opgericht, een initiatief van de gezamenlijke producenten en importeurs van lichtbronnen en verlichtingsarmaturen. Dankzij het landelijk dekkend systeem van LightRec kunnen afgedankte spaarlampen, TL-buizen en professionele armaturen eenvoudig en goedkoop worden ingezameld en gerecycled.

De 'duurzame' facility manager kiest daarom niet alleen voor energiezuinige verlichting, hij kiest (bijvoorbeeld in het kader van normaal onderhoud of refurbishment) ook voor marktpartijen die de garantie kunnen afgeven dat zij afgedankte lampen en armaturen op een correcte manier inzamelen en voor recycling aanleveren. Tot slot: LED-verlichting is niet of nauwelijks toxisch, maar bevat eveneens een hoog aandeel herbruikbare grondstoffen. Dus ook als over 5 tot 10 jaar LED's de boventoon gaan voeren, blijft milieuverantwoorde inzameling en recycling van verlichtingsapparatuur aan de orde!